

BRICS jako narzędzie polityki zagranicznej Chin

Marcin Przychodniak

Format BRICS jest dla ChRL narzędziem w rywalizacji z USA, głównie o wpływ w państwach rozwijających się. Jest też ważnym elementem strategicznej współpracy z Rosją i płaszczyzną dialogu z Indiami. ChRL zależy nie tyle na faktycznej integracji BRICS, co na konsolidowaniu państw wokół własnych celów. Odpowiedź UE powinna obejmować m.in. efektywne wsparcie państw rozwijających się i podmiotowe podejście do ich postulatów odnośnie do globalnego zarządzania.

Od powołania BRIC w 2009 r. Chiny widzą w nim alternatywę dla instytucji powstałych z inicjatywy państw zachodnich. Przewodniczący ChRL Hu Jintao wraz z przywódcami Brazylii, Rosji i Indii uczestniczył w pierwszym szczycie formatu w 2009 r. w Jekaterynburgu. W grudniu 2010 r. do BRIC formalnie dołączyła RPA, a w 2011 r. pierwszy raz wzięła udział w trzecim z rzędu spotkaniu liderów, które zostało zorganizowane w Chinach. Wówczas platforma zmieniła nazwę na BRICS.

Wraz z rosnącym znaczeniem relacji z państwami rozwijającymi się i intensyfikacją rywalizacji z USA władze Chin coraz bardziej dostrzegały w BRICS przydatne narzędzie swojej polityki zagranicznej. Popierały rozszerzenie współpracy, np. poprzez powołanie w 2015 r. [Nowego Banku Rozwoju \(NBR\)](#). ChRL opowiada się też za zwiększaniem liczby uczestników formatu. Od stycznia 2024 r. – w wyniku chińskich starań – do platformy dołączyły cztery nowe państwa: Egipt, Etiopia, Iran i Zjednoczone Emiraty Arabskie, tworząc BRICS+. W styczniu 2025 r. dołączyła Indonezja. W 2024 r. podczas [szczytu w Kazaniu](#) ustanowiono status „partnera BRICS”, który w styczniu br. miało 12 państw (Turcja, Algieria, Wietnam, Białoruś, Boliwia, Kuba, Kazachstan, Malezja, Nigeria, Tajlandia, Uganda i Uzbekistan).

Wymiar polityczny. [Podczas kolejnych szczytów po 2019 r.](#) ChRL szczególnie podkreśla znaczenie współpracy politycznej i w zakresie bezpieczeństwa w BRICS. Z punktu widzenia Chin wymiana doświadczeń, dialog wojskowy,

wspólne ćwiczenia czy szkolenia w gronie państw platformy są ważnymi elementami rywalizacji z USA. Podczas ostatniego szczytu w Kazaniu w 2024 r. Xi Jinping podkreślił, że udział nowych państw w BRICS służy budowie „sprawiedliwego i racjonalnego” ładu międzynarodowego. Powoływał się na znaczenie tzw. Globalnego Południa i wskazywał na chińskie propozycje: [Globalną Inicjatywę Rozwoju \(GIR\)](#) i [Globalną Inicjatywę Bezpieczeństwa](#) (GIB) jako istotne obszary kooperacji. Promocję tych inicjatyw władze chińskie wymieniają jako jeden z celów obecności w BRICS. Forum to ma także promować ogłoszoną we wrześniu 2024 r. chińsko-brazylijską koncepcję negocjacji w sprawie zakończenia wojny na Ukrainie, którą wsparły m.in. Indonezja, Egipt czy RPA. Zrównuje ona m.in. interesy bezpieczeństwa Rosji i Ukrainy, stanowiąc – w momencie ogłoszenia – konkurencję dla ukraińskiej formuły dla pokoju. Jest to zatem przykład wykorzystania platformy w ramach strategicznej współpracy ChRL z Rosją.

Znaczenie polityczne BRICS dla Chin rośnie wraz ze zwiększającą się liczbą uczestników formatu. Spaja go głównie niezadowolenie i poczucie zagrożenia wynikające z polityki USA i ich partnerów. Jak oceniają np. eksperci z Chińskiego Uniwersytetu w Hongkongu czy Uniwersytetu Fudan, napędza to współpracę Chin z państwami Globalnego Południa w ramach tworzenia się „nowego porządku światowego”. Ma to być docelowo konkurencją dla obecnych formatów międzynarodowych w rodzaju G7. Może o tym świadczyć wypowiedź ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi z października ub.r., który stwierdził, że cechą

BRICS jest inkluzywność w odróżnieniu od „klik” cechujących się „zimnowojenną mentalnością”. Za pośrednictwem BRICS Chiny poszukują wsparcia dla swoich postulatów (np. możliwości siłowego przejęcia Tajwanu), ale także wpływu na politykę tych państw, m.in. przez współpracę partii politycznych, wymianę naukowców i studentów. Wyrazem tego są m.in. wspólne ćwiczenia wojskowe (np. w lutym 2023 r. z udziałem jednostek z Rosji, Chin i RPA) czy kooperacja instytucji badawczych i naukowych państw formatu prowadzona pod kierownictwem Departamentu Międzynarodowego KC KPCh. Silnej pozycji ChRL w grupie sprzyja potencjał gospodarczy i polityczny Chin, a także brak stałych struktur organizacyjnych BRICS. Powoduje to, że państwa o krótszym stażu członkowskim – o ile nie są gospodarzem szczytu przywódców – mają ograniczony wpływ na wybór szczegółowych kierunków współpracy.

Zaangażowanie Chin w BRICS stanowi też płaszczyznę dialogu z Indiami, [co jest ważne wobec ich napiętych relacji w ostatnich latach](#). Oprócz bezpośrednich interakcji (jak zorganizowane na marginesie szczytu w Kazaniu spotkanie Xi–Modi) daje to Chinom możliwość prezentacji BRICS jako pluralistycznego formatu, w którym opozycja wobec Zachodu nie jest jedynym elementem integrującym jej uczestników.

Znaczenie gospodarcze. Współpraca gospodarcza w ramach platformy ma dla Chin znaczenie drugorzędne wobec wymiaru politycznego (m.in. ze względu na zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego państw BRICS) i pełni rolę wspierającą. Zgodnie z deklaracjami Chiny, a także cały BRICS, sprzeciwiają się protekcjonizmowi w handlu międzynarodowym czy ograniczeniom we współpracy gospodarczej, oskarżając o to UE i USA. Wyrazem tego podejścia były propozycje złożone przez ChRL podczas szczytu BRICS w Xiamen w 2017 r., by państwa rozwijające się pełniły większą rolę w zarządzaniu światową gospodarką.

ChRL wspiera też [projekty integracyjne o charakterze gospodarczym](#) w BRICS, np. udział [walut lokalnych](#) w wymianie handlowej i tworzenie odrębnych od zachodnich mechanizmów rozliczeń finansowych. W przemówieniu na szczycie w Kazaniu w ub.r. Xi jako najważniejsze obszary wskazał innowacyjność, zielone technologie i zrównoważony rozwój. W oświadczeniu ze spotkania znalazło się jednak jedynie ogólne odniesienie do celów gospodarczych, w tym problemu zadłużenia państw rozwijających się, inwestycji NBR w krajach tzw. Globalnego Południa, a także ułatwień w handlu żywnością. Powołano też – pod nieformalnym przywództwem Chin – grupę studyjną BRICS poświęconą rozwojowi sztucznej inteligencji.

Wnioski i perspektywy. BRICS jest jednym z ważniejszych instrumentów realizacji [celów Chin w polityce zagranicznej](#), zwłaszcza w rywalizacji z USA, i wpływu na politykę UE wobec ChRL. Potencjał ChRL pozwala jej silniej niż np. w G20 oddziaływać na decyzje członków grupy.

Ze względu na intensywny rozwój BRICS w ostatnich latach, inspirowany również przez ChRL, platforma stała się ważnym forum promocji chińskich inicjatyw. Ich celem jest poszerzanie rynków zbytu i zwiększanie możliwości inwestycyjnych (np. w przypadku GIR), ale przede wszystkim wzmacnianie współpracy politycznej i w zakresie bezpieczeństwa (co odnosi się do GIB). Chińska polityka w tym zakresie przynosi efekty, zważywszy na rosnące zainteresowanie państw rozwijających się udziałem w spotkaniach BRICS. Może być nadal skuteczna m.in. z uwagi na unilateralizm polityki zagranicznej USA. [Groźby Donalda Trumpa](#) o nałożeniu 100-procentowych ceł na państwa dążące do obniżania rangi dolara w wymianie międzynarodowej, co obejmuje kraje BRICS, nie wpłynęły negatywnie na decyzję np. Indonezji i Nigerii o zaangażowaniu w spotkania formatu. Ten proces może postępować, wzmacniając korzystne dla Chin postrzeganie BRICS jako alternatywy dla zachodnich platform współpracy (np. G20) i mechanizmu konsolidacji państw Globalnego Południa. Łączy się to z chińską i rosyjską aktywnością w ONZ, o której skuteczności świadczył udział sekretarza generalnego ONZ w szczycie w Kazaniu.

Dla UE [promocja chińskiej wizji ładu międzynarodowego](#) zdominowanego przez największe państwa jest głównym zagrożeniem związanym z istnieniem BRICS. Dotyczy to także rozpowszechniania [chińsko-rosyjskiej narracji](#) na temat bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym w Europie. Wymaga to od UE wzmocnienia współpracy z państwami rozwijającymi się. Istotne jest wskazywanie na negatywne dla nich skutki łamania prawa międzynarodowego, w tym na zwiększone zagrożenie agresją ze strony silniejszych podmiotów. Podstawą relacji UE z partnerami w Azji, Afryce czy Ameryce Łacińskiej nie powinna być jednak krytyka BRICS, nadająca formatowi większe znaczenie, ale pozytywny przekaz dotyczący m.in. sfery politycznej (np. gotowości poparcia ich większej roli w organizacjach międzynarodowych) oraz gospodarczej. Służyć temu może efektywniejsze niż dotychczas wdrażanie inicjatywy Global Gateway jako odpowiedzi na potrzeby rozwojowe tych państw. Współpracy mogą sprzyjać obawy zarówno UE, jak i państw rozwijających się, związane z [eksportem chińskiej nadprodukcji](#), a także działania, które mają chronić te kraje i Unię przed nieuczciwymi praktykami handlowymi ChRL.